

Handläggare:

Solveig Blid

TillEnskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd**Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd****Underlag för budget 2016 med
inriktning 2017 och 2018****Förslag till beslut**

1. Förvaltningens underlag till budget 2016 med inriktning 2017 och 2018 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.
2. Omedelbar justering.

Lena Lundström Stoltz
stadsdelsdirektörUlrika Klemets
ekonomichef**Sammanfattning**

Förvaltningen överlämnar underlag för budget 2016 med inriktning för 2017 och 2018. Ett omfattande bostadsbyggande präglar tidsperioden. Inom stadsdelsområdet kan ca 25 000 bostäder komma att byggas inom en 15 årsperiod. Befolkningen fortsätter öka, det gäller samtliga åldersgrupper utom gruppen 80 år och äldre. Det innebär ökade krav på verksamheter inom förvaltningens ansvarsområde.

Förvaltningen har tre fokusområden att arbeta långsiktigt och hållbart med - attraktiv arbetsgivare, jämställdhet och bemötande.

De fyra nationella jämställdhetsmålen, en jämn fördelning av makt och inflytande i samhället, ekonomisk jämställdhet, en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, ska prägla verksamheterna.

Behovet av utbyggnad av förskolor är omfattande och växande.

Att unga och unga vuxna ska integreras i samhället är ett prioriterat område liksom mottagande av och informationen till ensamkommande flyktingbarn och ungdomar.

Behovet av olika former av bostäder för personer med funktionsnedsättning ökar.

Bostadsfrågan bland personer som har ekonomiskt bistånd och personer med missbruksproblem är en utmaning.

Våld i nära relationer kvarstår som den vanligaste orsaken till att personer blir aktuella inom Individ och familjeomsorgen Barn och ungdom.

Satsningar görs med Sociala insatsgrupper (SIG) både för unga och unga vuxna, för att motverka kriminalitet och rekrytering till kriminella grupperingar som är ett växande problem i stadsdelsområdet.

För att stärka och prioritera främjande samt förebyggande insatser görs en översyn av organisationen, i syfte att skapa en bättre anpassad organisation.

Det minskade antalet äldre innebär minskad efterfrågan av platser inom vård- och omsorgsboenden och servicehus, samt risk för tomgångshyror.

Avgörande för bra service, som kan möta invånarnas behov, är att förvaltningen kan attrahera, anställa och behålla medarbetare med rätt kompetens, som bidrar till utveckling av verksamheterna.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts genom samverkan mellan förvaltningens samtliga avdelningar.

Ärendet behandlas i facklig samverkan den 7 april.

Pensionärsrådet behandlar ärendet den 10 april och rådet för funktionshinderfrågor behandlar ärendet den 13 april.

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	5
1.1 Ett Stockholm som håller samman.....	5
1.2 Ett klimatsmart Stockholm.....	5
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm.....	5
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm.....	5
2 Nämndens verksamhetsområde	7
2.1 Verksamhet för barn, kultur och fritid	11
2.2 Äldreomsorg.....	13
2.3 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning.....	15
2.4 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	16
2.5 Stadsmiljöverksamhet	19
2.6 Ekonomiskt bistånd.....	20
2.7 Arbetsmarknadsåtgärder	21
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	23
3.1 Drift.....	23
3.2 Investeringar.....	25
4 Övriga redovisningar	26
5 Lokalförsörjningsplan.....	28
5.1 Inledning	28
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	28
5.3 Kapacitetsbeskrivning.....	30
5.4 Förändringar i lokalbeståndet.....	30
5.5 Kostnadsutveckling.....	33
5.6 Effektiviseringsmöjligheter.....	34

Bilagor

Bilaga 1: Ekonomibilagor

Bilaga 2: Boendeplan funktionshinderomsorg

Bilaga 3: Boendeplan äldreomsorg

Bilaga 4: Backen investeringsönskemål

Bilaga 5: Bandängen investeringsönskemål

Bilaga 6: Grynkvarnssparken investeringsönskemål

Bilaga 7: Vättersdälden investeringsönskemål

Bilaga 8: Önskestråket investeringsönskemål

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Nedan sammanfattas i punktform nämndens viktigaste strategiska satsningar för att bidra till uppfyllelse av kommunfullmäktiges inriktningsmål under perioden 2016-2018.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

- Uppsökande och motiverande arbete för att förhindra etablering i en livsstil utanför det ordinarie samhället, eller i kriminalitet
- Utveckla mottagandet och informationen till ensamkommande flyktingbarn och ungdomar
- Utveckla arbetssätt för att unga med missbruksproblem ska vilja söka stöd/hjälp av förvaltningens missbruksvård
- Anpassa, omstrukturera och i vissa fall avveckla vård- och omsorgsboenden som inte är ändamålsenliga eller inte efterfrågas
- Ta ställning till att omstrukturera servicehusen till seniorboenden, för att möta befolkningsutvecklingen
- Ytterligare vidareutveckla hemtjänsten, för att möjliggöra kvarboende
- Stimulera bildandet av föreningar, i vissa stadsdelar
- Insatser för att bryta en kriminell livsstil hos unga och vuxna. Samordna insatser internt och externt
- Fortsatt vidareutveckling av öppna mötesplatser för barn och ungdom, föräldrar, personer med funktionsnedsättning samt seniorer
- Stimulera barn och unga att utöva olika typer av fysisk aktivitet, både lagsporter samt individuella sporter, för att grundlägga en hälsosam livsstil

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

- Bidra till att minska förekomsten av farliga ämnen
- Kemikaliesmarta förskolor
- Att inventeringen av miljökompetens leder till en plan för förvaltningens fortsatta miljöarbete
- Miljövänliga tjänsteresor
- Energieffektiviserande lösningar undersöks vid nybyggnation/ombyggnation
- Intensifiering av arbetet med att återvinna matavfall inom samtliga verksamheter

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

- Olika former av sysselsättning för personer med funktionsnedsättningar med strävan mot avlönat arbete, i någon omfattning
- Vidareutveckla arbetsformer för att sjukskrivna personer som har ekonomiskt bistånd får egen försörjning
- Fortsatt vidareutveckling av uppföljningen av egen och upphandlad verksamhet

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

- Attraktiv arbetsgivare - goda arbetsvillkor, kompetensutveckling, kunna rekrytera och

behålla kompetent personal

- Öka andelen förskollärare, för att nå stadens mål
- Jämnare könsfördelning bland förvaltningens anställda, för att på ett bättre sätt avspegla samhället
- Kompetensutveckling för att säkerställa jämställda biståndsbeslut
- Utveckling av olika boendialternativ för personer med funktionsnedsättning
- Boendefrågan för personer som är beroende av ekonomiskt bistånd och personer med missbruksproblem
- Trygga, attraktiva och välstädade parker som är tillgängliga för alla invånare och anpassade för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.
- Allas rätt till bästa möjliga omsorg/stöd, oavsett kön, religion, bakgrund etc.
- Kultur – tillgänglighet till kultur för personer i olika åldrar och med olika bakgrund
- Minska våldet i nära relationer
- Förvaltningen avser att utreda en etablering av ett medborgarkontor och finansiering av detta.

2 Nämndens verksamhetsområde

Befolknings- och bostadsutveckling

Befolkningen förväntas öka med 13,5 % i stadsdelsområdet under perioden 2015-2018. Ökningen sker i de flesta åldersintervall men främst i åldrarna 6-15 år och 65-79 år. En minskning förväntas ske i åldrarna 80 år och äldre.

På längre sikt förväntas stora ökningar i alla åldersintervall utom 80 år och äldre. Framförallt förväntas stora ökningar i åldersintervallerna 65-79 år (31,5 % fram till 2022), 6-15 år (21,3 % fram till 2022) och 16-19 år (19,8 % fram till 2022).

Befolkningsökningen bedöms till cirka 5 800 personer fram till 2018, varav de flesta i nyproduktion av bostäder, cirka 5 350. Befolkningsökningen sker i så gott som samtliga delområden. Störst ökning förväntas ske i Johanneshov och i östra samt södra delarna av Årsta, i Högdalen och i Bandhagen. Det är också i dessa stadsdelar som befolkningsökningen till största delen sker inom nybyggnation.

Tabell 1. Befolkningsprognos, Enskede-Årsta-Vantör						
Aldersgrupp	2015	2016	2017	2018	2022	% utv 2015-2018
0 år	1482	1504	1553	1581	1677	6,7%
1-5 år	6520	6560	6748	6867	7388	5,3%
6-15 år	10032	10404	10853	11172	12172	11,4%
16-19 år	3603	3621	3692	3765	4315	4,5%
20-64 år	63751	64742	66140	67122	70844	5,3%
65-79 år	8169	8469	8839	9187	10743	12,5%
80-89 år	2915	2791	2708	2647	2690	-9,2%
90 år och äldre	1061	1045	1013	989	895	-6,8%
Summa	97533	99135	101546	103329	110723	13,5%
Källa: Sweco						

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Stadsdelsområdet förväntas få en ökande befolkningsmängd vilket medför att behovet av tjänster inom ramen för förvaltningens åtaganden kommer att öka. Det i sin tur ställer höga krav på att förvaltningen kan attrahera, anställa och behålla medarbetare med rätt kompetens som bidrar till utveckling av verksamheterna. Inom ramen för projektet attraktiv arbetsgivare, har en projektgrupp bildats med uppdrag att identifiera behov och föreslå åtgärder.

Introduktionen för nyanställda ses över, nyanställda tilldelas en handledare eller mentor under den första tiden. Intern rörlighet uppmuntras och underlättas mellan förvaltningens enheter.

Förvaltningen arbetar med en strategi för en friskvårdande förvaltning, inom ramen för en attraktiv arbetsgivare. I denna strategi ingår att erbjuda flera heltidsarbete och att minska sjukfrånvaron. Den kommande låglönesatsningen ingår också i strategin.

Förvaltningen ska präglas av en friskvårdande kultur. Satsningen på friskvårdsbidrag och arbetet med hälsoinspiratörer ska utvecklas under kommande period. Ambitionen är att kunna

erbjuda en arbetsmiljö där medarbetare i alla livsskeden kan arbeta och utvecklas under hela sitt yrkesliv. Tendensen är att sjukfrånvaron fortsätter att stiga. I och med ökad volym och fler återtaganden av verksamheter, som traditionellt sett har hög sjukfrånvaro, befaras den totala sjukfrånvaron öka.

Under de senaste 12 månaderna har sjukfrånvaron stigit med 0,71 % och ligger idag på 7,41 %, på rullande tolv månader. Kvinnornas sjukfrånvaro uppgår till 7,88 % och männens till 5,05 %. För att den negativa tendensen ska brytas kommer förvaltningen att lägga tydligare tonvikt på tidiga insatser och på utbildning av chefer. Personalavdelningen har avdelat resurser med fokus på rehabiliterings-, friskvårds- och arbetsmiljöfrågor med uppdrag att bland annat utveckla samarbetet med företagshälsovården samt andra externa aktörer.

Arbetet med aktiv jämställdhetsintegrering, i samtliga verksamheter, prioriteras i syfte att leverera en jämn och god kvalitet till alla medborgare. Arbetet omfattar bland annat kompetensutveckling av medarbetare, chefer och politiker, insamling av fakta samt konsuppladad statistik och framtagande av planer, för att nå uppsatta mål.

Personalsammansättning och rekryteringsbehov

Vid 2014 års utgång hade förvaltningen 2 034 tillsvidareanställda medarbetare, varav 86 % var kvinnor och 14 % män. Åldersmässigt har förvaltningen en stor grupp medarbetare i åldersintervallet 50-59 år och en medelålder på 47 år. Kvinnornas medelålder är 46,1 år och männens 46,7 år. Under treårsperioden kommer 22 % av medarbetarna att vara 60 år eller äldre.

Andelen heltidsanställda i förvaltningen har de senaste två åren ökat något och andelen heltidsanställningar förväntas öka ytterligare under kommande treårsperiod. År 2014 hade 83,3 % av alla tillsvidareanställda heltidstjänst. 88 % av de heltidsanställda var kvinnor och 12 % män. Under de närmaste åren kommer förvaltningen öka ambitionen och takten med att erbjuda heltidsanställning till personer som har deltidsanställning. Att erbjuda heltidsanställning till alla som vill ha det beräknas innebära en merkostnad på ca 10 mnkr. Omställningen till heltidsanställningar kräver nya arbetssätt och nya tankar om schemaläggning samt behöver genomföras successivt, för att inte leda till alltför höga merkostnader. Förvaltningen har mycket verksamhet i egen regi och beräknas vid utgången av 2015 ha ca 1 000 medarbetare i egen regi och ca 900 medarbetare inom förskolan.

Förvaltningen har en låg personalomsättning, 2,7 % under 2014, men det finns en stor spridning mellan förvaltningens olika avdelningar. Inom Individ och familjeomsorgen Barn och ungdom och inom verksamheten med ekonomiskt bistånd, där omsättningen tidigare har varit hög, är prognosen att omsättningen sjunker framöver. Där har stora satsningar gjorts för att utveckla introduktionen av nya medarbetare, rutiner och arbetssätt.

Inom avdelningen Egen regi (äldreomsorg, funktionsnedsättning och socialpsykiatri) är personalomsättningen relativt låg vilket innebär att medelåldern på de anställda kommer att öka ytterligare framöver. Inom äldreomsorgen är det framför allt behovet av sjuksköterskor som kommer att bli en utmaning. På längre sikt finns även ett stort rekryteringsbehov av undersköterskor och vårdare, på grund av generationsväxling. Det finns ett väl utvecklat samarbete inom avdelningen Egen regi, för att bland annat undvika övertalighet.

Behovet av förskollärare kommer att vara fortsatt högt på grund av pågående generationsväxling, utbyggnaden av förskolan och målet att andelen förskollärare i

verksamheterna ska öka. Det är svårt att tillsätta förskollärare på alla lediga tjänster. Förvaltningen arbetar vidare med att kompetensutveckla personalen. För att locka fler förskollärare till förvaltningen sker arbeten både internt och samarbeten på stadsövergripande nivå.

Kompetensutveckling

För att säkerställa försörjningen av chefer och medarbetare samt tillgodose rätt kompetens kommer förvaltningen att fortsätta samarbeten som finns med olika utbildningsanordnare. Genom att ta emot till exempel blivande förskollärare, socionomer, sjuksköterskor, undersköterskor och barnskötare stimuleras befintlig personal samtidigt som en bra grund skapas för kommande rekryteringar.

Bland de kompetenshöjande insatser som planeras finns satsningar på IKT-området och deltagande i forskningsprojektet ”små barns lärande” i samarbete med 10 kommuner och stadsdelar och universitet. Satsningen på att sprida kunskaper om HBTQ fortsätter. Inom äldreomsorgen utvecklas arbetet med demensteam, Silvia – systrar utbildas och värdegrundsarbetet fortskrider. Handläggarna fortsätter under kommande år att utveckla arbetssätt och metoder för att följa upp jämställda beslut. Fortsatta satsningar på grundutbildning för barnskötare, vårdbiträden och vårdare kommer att också att ske under perioden. Cheferna får kontinuerlig kompetensutveckling dels via förvaltningens eget ledningsforum som sker ca 8 halvdagar per år och dels via stadens utvecklingsgrupper, olika nätverk samt chefsseminarier och individuella insatser. Förvaltningen som helhet fortsätter arbetet med att sprida goda exempel och kollegialt lärande.

2.1 Förskoleverksamhet

Befolkningsutveckling

Tabell 2. Befolkningsprognos barn 0-5 år, Enskede-Årsta-Vantör

Åldersgrupp	2015	2016	2017	2018	2022	% utv 2015-2018
0 år	1482	1504	1553	1581	1677	6,7%
1-5 år	6520	6560	6748	6867	7388	5,3%
Summa	8002	8064	8301	8448	9065	5,6%

Källa: Sweco

I stadsdelsområdet är ca 85 % (snitt över året) av barnen i förskoleåldern 1-5 år inskrivna i förskoleverksamhet. Av de inskrivna barnen går cirka 67 % i kommunal förskola och cirka 33 % i privat förskola.

Behovet av att kunna erbjuda plats året runt har ökat, vilket medför ett ökat behov av att öppna tillfälliga avdelningar. Arbetet med att analysera lokalbehoven, att följa kö, befolkningsprognoser och nybyggnation, är ständigt pågående.

Det finns behov av att avveckla paviljonger med tidsbegränsade bygglov och bygga om förskolor med renoveringsbehov, vilket innebär behov av evakueringslokaler, på kort sikt. På längre sikt finns behov av att planera för nya förskolor, utifrån den beräknade ökningen av barn, fram till 2022.

Verksamhetsutveckling

Utifrån skollag och läroplan pågår ett ständigt arbete med att utveckla barns lärande. Det finns ett fortsatt behov av att öka andelen förskollärare både utifrån stadens mål och läroplanens krav. För att öka attraktiviteten och locka fler förskollärare till förvaltningen kommer strategier samt samarbeten med utbildningsanordnare ses över och utvecklas. En strategisk fråga för staden är också att fler förskollärare utbildas, med tanke på den utbyggnad av förskolor som pågår.

Samverkan med fristående förskolor i stadsdelsområdet, kring gemensamma verksamhetsfrågor, kan ske genom ett lokalt branschråd.

Antalet barn som är i behov av särskilt stöd ökar. Det innebär att organisation, arbetssätt och användandet av verksamhetsstödet ses över samt utvecklas, för att kunna ge bra stöd samt fortsätta upprätthålla en god kvalitet inom förskolorna.

Verksamheternas arbete med kemikaliesmarta förskolor påbörjas under 2015 och utgår från Stockholm stads kemikalieplan för 2014-2019, där ett prioriterat område är barns vardag. Barn och ungdom är särskilt viktiga att skydda från farliga kemiska ämnen.

Kvaliteten är viktig i förskolan. Arbetet med att hålla nyckeltalet, med 4,9 barn per personal, pågår ständigt. Förskolorna arbetar med flexibla barngrupper där antalet barn kan variera beroende på det pedagogiska innehållet, vilket gör att begreppet avdelning inte alltid är relevant. I de fall lokaler och personalsammansättning möjliggör en något större barngrupp, utan att kvaliteten försämras, kan detta arbetssätt användas för att uppfylla barnomsorgsgarantin och/eller för att täcka ökade personalkostnader. Skollagen säger att barngrupperna i förskolan ska ha en lämplig sammansättning och storlek samt att barnen även för övrigt ska erbjudas en god miljö. Ovanstående, tillsammans med fullmäktiges mål för andel förskollärare, antal barn per personal samt antal barn per grupp präglar förskolans sätt att organisera verksamheten.

Förvaltningen organiserar barnomsorg på obekväm arbetstid. Från 2015 är verksamheten permanent och utförs idag i en av förvaltningens förskolor. Verksamheten är under utveckling och organisationen av verksamheten ses över kontinuerligt, liksom behovet av platser.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Det är ont om förskollärare i Storstockholm och att kunna rekrytera utbildad personal framöver, samtidigt som förskolan byggs ut och även pensionsavgångarna ökar, är en utmaning. Ett fortsatt arbete med att ta emot lärarstudenter är av särskild vikt och en bra plattform för nyrekrytering. Bland barnskötarna kommer ca 5 % att gå i pension inom den närmaste treårsperioden. Bland förskollärarna väntas andelen pensionsavgångar vara ca 8 %.

Personalomsättning såväl som nyrekrytering varierar per geografiskt område. Liksom tidigare arbetar förvaltningen med kontinuerlig kompetensutveckling i syfte att kunna möta det behov och ökade krav som verksamheten står inför.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Verksamhetsutveckling

Förebyggande arbete för barn och unga

Det förebyggande och uppsökande arbetet med barn, ungdomar och unga vuxna i stadsdelsområdet kommer att fortsätta prioriteras och bedrivas i samverkan med interna samt externa samverkanspartners. Syftet är att minska den sociala utsattheten och minska risken bland annat för social oro.

Stadsdelsområdets befolkning kommer att öka de kommande åren och förskolans samt fritidens verksamheter kommer att utökas. För att stärka både förskolan och de preventiva samt främjande insatserna, som förvaltningen erbjuder sina medborgare, görs en översyn av organisationen, i syfte att skapa en bättre anpassad organisation.

För de yngre av fritidens målgrupper kommer sommarverksamheten ute på Gålö att fortsätta. Fokus kommer framöver att vara på barn och ungdomar.

I samverkan med förvaltningens omsorg om personer med funktionsnedsättning kommer en ökad satsning göras för att erbjuda flera barn och unga med funktionsnedsättning dagvistelse på Gålö under sommaren.

Stadsdelsområdet har flera stadsdelar där risken för sociala oroligheter är förhöjd. Kännetecknande för dessa områden är bland annat att förtroendet för myndigheter är lågt och att många boende upplever sig övergivna av samhället. För att vända utvecklingen behövs en samlad strategi för ett långsiktigt arbete, med breda satsningar från flera samhällsaktörer och civilsamhället. Det innebär ökade behov av resurser, både för att samordna och för att genomföra satsningar. Satsningarnas utformning ska styras av de lokala förutsättningarna i respektive stadsdel.

Projektet ”Lokal utveckling i Rågsved” som genomfördes inom ramen för Söderortsvisionen avslutades vid årsskiftet 2014-2015. Rågsved Community Center (RCC) har varit en del av det, med en verksamhet som riktats till unga vuxna i området, 18-24 år, med målsättningen att hjälpa dem till studier eller arbete. Utgångspunkter för det fortsatta förebyggande arbetet är att arbeta mer strategiskt och långsiktigt, både ur ett individuellt perspektiv samt ur ett samhällsperspektiv. Det finns unga vuxna som vare sig har utbildning eller arbetslivserfarenhet, för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden och det finns unga som behöver integreras i samhället, för att undvika att hamna i en kriminell livsstil. Det tillkommer varje år nyanlända ensamkommande ungdomar till stadsdelsområdet, etableringsärenden. Erfarenheter från RCC:s verksamhet är bland annat att det i dessa målgrupper finns unga vuxna som, förutom att de saknar utbildning och arbetslivserfarenhet, också saknar grundläggande kunskaper om och erfarenheter av hur samhället fungerar. Målgruppen ska snabbt integreras i samhällslivet genom arbete, praktikplats, utbildning etc., för att inte riskera att etablera ett livsmönster utanför det ordinarie samhällslivet eller i kriminalitet.

I Östberga Community Center (ÖCC) bedrivs en liknande verksamhet som inom RCC, men med ett större fokus på områdesutveckling. Målet är att öka tryggheten och engagemanget för närområdet. En viktig del är att ge stöd och utveckla goda relationer med boende samt verka i området, vilket är ett långsiktigt arbete som tar tid, kräver uthållighet och ekonomiska resurser. Utöver arbetet i ÖCC har förvaltningen en samordnande roll för

gemensamma satsningar i området, tillsammans med flera andra förvaltningar och bolag i staden. Denna samordning och de insatser som behöver vidtas för att öka förutsättningarna för trygghet, trivsel och attraktivitet i området kräver att extra resurser tillförs.

För unga vuxna 18-25 år har Arbetsmarknadsförvaltningen ett uppföljande ansvar och resurser. För etableringsärenden ansvarar Arbetsförmedlingen. Förvaltningen har ett viktigt ansvar att samverka och arbeta uppsökande samt motiverande för de som behöver stöd för att etablera och fullfölja kontakterna med Arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen. Att nå ut till dessa personer/grupper är både i dagsläget och framöver en stor utmaning.

Prioriterade områden i detta avseende är Dalen, Östberga, Högdalen, Rågsved och Hagsätra. För att detta arbete ska lyckas är samverkan nödvändig såväl inom förvaltningen som med andra myndigheter och förvaltningar/bolag i staden. Det kan bli aktuellt att koppla detta till arbetet med SIG, som startar under året.

Forskning visar att fysisk aktivitet gynnar både fysiskt och psykiskt mående. Det är viktigt att barn och unga stimuleras att utöva olika typer av fysisk aktivitet, både lagsporter samt individuella sporter. Att tidigt i livet ha tillgång till olika aktiviteter och att vanan att aktivera sig samt att motionera etableras i ung ålder, är betydelsefullt för en hälsosam livsstil som vuxen. Förvaltningen satsar på att ytterligare bredda det utbud av aktiviteter som finns idag, till exempel på fritidsgårdarna, men även på att underlätta för föreningar, som erbjuder ett komplement till förvaltningens utbud, att söka föreningsbidrag.

Kultur- och föreningsverksamhet

Ett rikt kultur- och föreningsliv berikar människor i alla åldrar. Det främjar en känsla av tillhörighet och möjliggör skapande av goda relationer människor emellan. Förvaltningen fortsätter arbeta aktivt för att boende i stadsdelsområdet i större utsträckning ska starta föreningar, speciellt i de prioriterade områdena. Förvaltningen avser att intensifiera samarbeten med redan befintliga föreningar i syfte att få information om och hitta nya vägar för att nå nya målgrupper. När föreningar är etablerade finns möjlighet att söka föreningsbidrag till sin föreningsverksamhet, i enlighet med gällande riktlinjer för föreningsbidrag. Dessa ses över kontinuerligt för att både underlätta för föreningar att söka föreningsbidrag, men även för att förvaltningen ska kunna följa upp verksamheter som beviljas bidrag.

Förvaltningen arbetar fortsättningsvis bland annat med Kultur i Ögonhöjd- för, med och av barn samt unga. En kultur-och föreningssekreterare tillsätts för att kunna arbeta mer fokuserat kring frågor som rör dessa områden.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

För att möta behoven hos fritidens besökare pågår kontinuerlig kompetensutveckling. För de närmaste åren är frågor som jämställdhet och att möta personer från andra kulturer viktiga. Bland unga är trendväxlingar snabba och andra behov av kompetensutveckling kan uppstå, som inte har förutsetts. Samverkan är av stor betydelse för att identifiera och fånga upp signaler kring trender i stadsdelsområdet samt staden med omnejd.

2.3 Äldreomsorg

Befolknings- och boendeutveckling

Tabell 3. Befolkningsprognos 65 år och äldre, Enskede-Årsta-Vantör						
Åldersgrupp	2015	2016	2017	2018	2022	% utv 2015-2018
65-79 år	8169	8469	8839	9187	10743	12,5%
80-89 år	2915	2791	2708	2647	2690	-9,2%
90 år och äldre	1061	1045	1013	989	895	-6,8%
Summa	12145	12305	12560	12822	14328	5,6%
Källa: Sweco						

Enligt befolkningsprognosen beräknas personer i åldrarna 65-79 år öka med 1018 under treårsperioden. Antalet personer 80-89 år beräknas minska med 268 personer och gruppen 90 år och äldre beräknas minska med 72 personer. Det innebär att gruppen äldre med störst behov av omsorg minskar under perioden och sammantaget minskar antal personer 80 år samt äldre med 9,35 % under perioden.

Sweco har i rapporten "Framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2015-2040" beräknat behovet av platser inom äldreomsorgen på lång sikt i staden. I rapporten beräknas behovet av platser på vård- och omsorgsboenden i Enskede-Årsta-Vantör kunna minska med 40 platser, fram till 2018. Antalet hemtjänsttagare beräknas minska med 100 personer. Kostnaderna för äldreomsorg förväntas sjunka på grund av befolkningsutvecklingen.

Då antal personer över 80 år minskar ser förvaltningen över behovet av att anpassa, avveckla och omstrukturera vård- och omsorgsboenden som på sikt inte är ändamålsenliga eller efterfrågade. Förvaltningen ser också att det finns behov av att se över möjligheten att omvandla servicehusen till seniorboenden. Inom fastigheterna bör även lokal för samvaro och möjlighet att inta måltider i gemenskap finnas.

Förvaltningen ser följande positiva effekter av en sådan omstrukturering:

- Staden behöver inte avsätta medel för ombyggnation av hygienutrymmen
- Hyreskostnaden kan hållas nere för pensionärerna
- Förvaltningen får inte ökade kostnader för lokalhyror
- Pensionärsorganisationerna och pensionärerna kan acceptera omstruktureringen då en grundtrygghet för den äldre, avseende närheten till personal och öppen dagverksamhet, bibehålls
- Den äldre får en utökad valfrihet gällande hemtjänst – val kan ske av verksamhet etablerad inom seniorboendet eller annan hemtjänstutförare (idag finns ingen valfrihet gällande detta inom servicehusen)
- Den äldre behöver inte bli biståndsbedömd för att få lägenhet inom seniorboendet då förmedling sker utifrån kötid, genom Bostad Stockholm.

En omvandling av servicehusen till seniorboenden skulle även innebära att äldres rätt till ett tryggt boende skulle kunna säkerställas genom att äldre erbjuds ett tryggt boende inom seniorboendena (som inte är en biståndsbedömd boendeform). Boendelöftet för personer över

85 år skulle då kunna verkställas med god kvalitet, utan höga kostnader för förvaltningen. Att verkställa boendelöftet genom biståndsbedömda äldreboenden skulle leda till höga kostnader, som förvaltningen skulle behöva kompensation för.

Verksamhetsutveckling

Ett ökat kvarboende förutsätter ytterligare utvecklad samverkan med landstinget och en väl fungerande vårdkedja samt personcentrerad vård och omsorg, till exempel för rehabilitering, geriatrisk vård samt vård av personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt. Implementering av den övergripande samverkansöverenskommelse, som tecknats i början av år 2015 mellan huvudmännen, måste ske inom berörda intressenters respektive organisationer.

Anhöriga står för en stor trygghet och utför många insatser för sina närstående. Behov av att ytterligare utveckla formerna för anhörigstödet inom äldreomsorgen finns därför.

Effekterna av det omfattande förebyggande arbete som bedrivs inom stadsdelsområdet visar sig bland annat genom de välbesökta öppna mötesplatserna för äldre, inom vilka det förebyggande hälsoarbetet behöver vidareutvecklas. De öppna mötesplatserna för äldre bör behållas då de bidrar till att skapa nätverk och bryta isolering. Arbetet med att vidareutveckla innehållet i dessa verksamheter pågår fortlöpande i samverkan med besökarna och stadsdelsnämndens pensionärsråd.

Teknikutvecklingen medför nya förbättrade arbetsmetoder. Behovet av fler specialteam inom hemtjänsten kommer att ses över. De interna trygghetslarmsystem som finns inom äldreomsorgens särskilda boenden behöver bytas ut inom vissa enheter.

Uppföljningen av egna och upphandlade verksamheter är ett viktigt utvecklingsområde och kraven på verksamhetsuppföljningar kommer att utökas ytterligare.

Arbetet med jämställda beslut, och uppföljningen av det, kommer att vidareutvecklas.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Utifrån att behovet av vård- och omsorgsplatser minskar så kommer också behovet av att rekrytera personal inom äldreomsorgen att minska.

Mer än hälften av medarbetarna i befattningarna undersköterska, vårdbiträde och vårdare är 50 år eller äldre. Personalomsättningen är låg och förvaltningen bedömer det som troligt att sjukfrånvaro kommer att öka. Det är svårt att rekrytera sjuksköterskor och förvaltningen står inför många pensionsavgångar bland sjuksköterskor de närmaste åren. Det kommer också att behöva rekryteras enhetschefer och biträdande enhetschefer under perioden. Som ett led i planeringen för de kommande pensionsavgångarna fortsätter avdelningens samarbete med Åsö gymnasium med att ta emot elever från vård- och omsorgsutbildningen. Arbetet med att erbjuda stadens ungdomar arbete under lov och helger kommer att fortsätta.

Värdegrundsarbetet fortsätter inom äldreomsorgens verksamheter och utgör en bas för arbetet med brukarna, men är även en viktig del i enheternas utvecklingsarbete i medarbetarfrågor. Fokus ligger på bemötande, delaktighet och inflytande.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Befolknings- och boendeutveckling

Befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet och förändrade behov samt önskemål hos målgruppen medför ett ökat behov av att bygga flera gruppboendestäder och att utveckla olika alternativ till bostäder. Med ökande befolkning ökar även kraven på stadsmiljön och tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Trenden är att många ungdomar med funktionsnedsättning kommer att vilja bo i vanliga bostäder/lägenheter. De bör få sina lägenheter förmedlade på samma sätt som andra ungdomar/personer d.v.s. genom Bostad Stockholm. För att det ska vara möjligt behöver fördelningssystemet ses över och anpassas samt ge förvaltningarna ekonomisk möjlighet att bygga upp ett fungerande boendestöd, utifrån behoven.

Det finns behov av boenden för både vuxna och ungdomar som omfattas av lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och är utåtagerande. Boenden för denna målgrupp finns inte att tillgå inom lagen om valfrihetssystem (LOV), vilket medför höga kostnader när förvaltningen tvingas köpa platser utanför avtal. Förvaltningen anser att det vore bra om staden centralt kunde inrätta och driva denna typ av boenden.

Förvaltningen ser över möjligheten att inrätta LSS-boenden inom befintliga förhyrda lokaler, tillsammans med både privata och kommunala bostadsföretag. Detta kan komma att kräva smärre ombyggnationer av trinetter till kök m.m.

Förvaltningen bevakar också möjligheten att inrätta gruppboendestäder enligt LSS inom områden där nybyggnation planeras. Det kan uppstå komplikationer när personer med funktionsnedsättning bor i fastigheter med flerfamiljshus. Fastighetsägarna har inte alltid kunskap och beredskap för situationer som kan uppstå, utifrån de svårigheter som målgruppen har. Besvärliga situationer kan uppstå om en fastighetsägare vill säga upp gruppboendestäderna/enskilda personer på grund av t.ex. störningar. Förvaltningen anser att det mest optimala vore om kommande gruppboendestäder byggs som fristående byggnader.

En utveckling behöver ske gällande möjligheten att erbjuda personer med olika funktionsnedsättning boende inom samma gruppboendestad. Detta för att inte begränsa möjligheterna för de som verkligen behöver en lägenhet i gruppboendestad. För flera utförare innebär detta att förändra och utveckla arbetssätt, kompetens och synsätt.

På grund av rådande brist på gruppboendestäder för personer med funktionsnedsättning föreligger en ökad risk för sanktionsavgifter, för ej verkställda beslut.

Verksamhetsutveckling

En utveckling mot normalisering av personer med funktionsnedsättning är önskvärd och efterfrågas av målgruppen. Det behövs en omfattande förändring när det gäller synen på sysselsättning och möjlighet till arbetet för målgruppen.

Förändrade behov hos målgruppen innebär behov av utveckling/förändring på daglig verksamhet och sysselsättning samt hur stödet ska utformas. De olika dagliga verksamheterna behöver, där så är möjligt, se över om de kan erbjuda praktikplatser som kan leda till arbete.

Förvaltningen bedömer att ungdomar med funktionsnedsättningar i framtiden inte i första hand vill komma till daglig verksamhet utan i stället vill få "riktiga" arbeten. Inriktningen bör

vara att den enskilde att i första hand ska vända sig till arbetsförmedlingen, för bedömning av om lönebidrag för ett ordinärt, eller anpassat arbete, kan erhållas. Först när möjligheterna att få ett "riktigt" arbete är uteslutet ska den enskilde vända sig till kommunen för bedömning om behov av daglig verksamhet. Här ser förvaltningen att det är nödvändigt att kommande arbetsgivare får information om funktionsnedsättningar och stöd för att kunna erbjuda passande arbeten.

Uppföljningen av egna och upphandlade verksamheter är ett viktigt utvecklingsområde. Kraven på verksamhetsuppföljningar kommer att utökas ytterligare. Flera verksamheter tillkommer också årligen genom upphandlingar som sker genom LOV.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Inom verksamheten för personer med funktionsnedsättning ökar sannolikt behovet av personal på grund av befolkningsutvecklingen. Förvaltningen har också i uppdrag att bygga fler gruppbofästelser, vilket ökar behovet av personal.

Fokus i utvecklingsarbetet under perioden kommer vara att höja kompetensen hos medarbetarna, vidareutveckla det gemensamma förhållningssättet samt arbeta efter en tydlig metodik. Utveckling av anhängstötet fortsätter.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Befolknings- och verksamhetsutveckling

Befolkningsökningen i stadsdelsområdet under perioden och innebär att fler personer kommer att behöva stöd och insatser av individ och familjeomsorgen. Antalet barn och ungdomar, 0-19 år, förväntas öka med 1 300 personer och antalet unga vuxna – vuxna, 20-64 år, förväntas öka med ca 3 400 personer.

Verksamhetsutveckling

Individ och familjeomsorg

Under 2014 inkom 2 166 anmälningar till Mottagningsgruppen för barn och ungdom, 1 036 gällande kvinnor och 1 130 gällande män. Antalet anmälningar ökar kontinuerligt. Utifrån befolkningsökningen i området är det sannolikt att ärendeströmmen fortsätter öka.

Våld i nära relationer är den vanligaste orsaken till att familjer blir aktuella inom individ och familjeomsorgen. Relationsvårdscentrum Sydost (RVC), som drivs i samverkan med Farsta och Skarpnäcks stadsdelsförvaltningar, ger stöd och behandling till våldsutsatta och våldsutövare. Tillsammans kommer stadsdelsförvaltningarna arbeta för att RVC ska övergå från projekt till permanent verksamhet. En positiv trend är att det går bättre både att nå ut till de som utövar våld och med samtalsbehandling, för att de ska sluta använda våld.

Socialstyrelsen skärpte under 2014 kraven på att kommuner ska tillhandahålla skydd, stöd och hjälp för våldsutsatta vuxna samt för barn som bevittnat våld. Antalet våldsutsatta personer som sökte hjälp i staden ökade markant under 2014 och kommer sannolikt att fortsätta öka. Informationen och tillgängligheten har blivit bättre för denna målgrupp. Förvaltningen ser inte någon möjlighet att bibehålla den höga ambitionsnivån, inom utredning och insatser inom våld i nära relationer, utan extern finansiering. Förvaltningens mening är att staden bör arbeta för att även hälso- och sjukvården ska ingå som part i arbetet med våld i nära relationer, och på detta sätt uppnå delat ansvar för verksamheten.

Antalet vårdnadsutredningar ökar markant i såväl förvaltningen som i hela landet. Sedan 2006 har det varit en ökning på drygt 60 %, i landet. Våld och psykisk ohälsa förekommer i större omfattning i vårdnadsutredningar idag, jämfört med tidigare.

Öppenvården inom Barn och ungdom arbetar med att stärka barns trygghet och stärka skyddsfaktorer. En satsning kommer att göras med att utbilda både chefer och medarbetare i metoden Signs of safety som är ett säkerhetsorienterat arbetssätt.

Öppenvården erbjuder även föräldrastöd i grupp. Stödet ges genom KOMET och ABC. Komet är en förkortning för kommunikationsmetod och ABC står för alla barn i centrum. Båda är utbildningsprogram som riktar sig till föräldrar och syftet är att stärka relation mellan den vuxne samt barnet. Utifrån den väntade befolkningsökningen kommer förvaltningen under de närmaste åren behöva utöka dessa föräldraprogram, som är uppskattade och välbesökta.

Öppenvårdens MST-team (Multisystemisk terapi är en strukturerad öppenvårdsbehandling som vänder sig till familjer med ungdomar som har beteendeproblem) ska utöka sin verksamhet med att även arbeta med ungdomar som har missbruksproblem.

Komplexiteten i många ärenden inom individ och familjeomsorgen Barn och ungdom ökar. Bland annat är det psykiatriska svårigheter som tenderar bli allvarigare, såväl hos barn som hos föräldrar. I flertalet ärenden har de aktuella familjerna kontakt med Barn- och ungdomspsykiatri, landstingets habilitering, socialtjänsten och andra myndigheter. I dessa ärenden ska en samordnad individuell plan (SIP) upprättas.

Ett stort antal barn och ungdomar placeras på institutioner. Kostnaderna för placeringarna är i regel höga och resultaten som uppnås motsvarar ofta inte förväntningar och behov. Förvaltningen kommer att förtydliga uppdrag/beställningar till institutionerna, för att bättre resultat ska uppnås.

Inflyttningen till stadsdelsområdet av ensamkommande flyktingbarn och ungdomar ökar. För att förbättra mottagandet och arbetet med målgruppen har en arbetsgrupp bildats. Arbetsgruppen ska göra en behovsinventering över vad som behöver utvecklas.

Grov kriminalitet är ett stort och växande problem inom stadsdelsområdet liksom rekrytering till kriminella grupperingar. Särskilda satsningar kommer att göras de närmaste åren med bland annat Sociala insatsgrupper (SIG). Verksamheten kommer att vända sig till personer i åldrarna 15-29 år, som är kriminella/avhoppare/våldsbejakande extremism, och blir ett samarbete mellan olika förvaltningar och myndigheter, som tillsammans samordnar insatser. SIG- verksamheten för unga, som har drivits av förvaltningen sedan tidigare, kommer framöver också arbeta med ungdomar som varit placerade i dygnetruntvård, under längre tid. Gruppen över 20 år blir en ny målgrupp och nya arbetssätt behöver utvecklas samt anpassas till målgruppens behov. Sannolikt kommer boende- och sysselsättningsfrågorna vara centrala för att detta arbete ska bli framgångsrikt.

Under perioden kommer brottsbekämpande myndigheter att intensifiera sitt arbete mot organiserad brottslighet i stadsdelsområdet. Det kommer innebära ökat behov av förebyggande insatser, för förvaltningen, och samordning av satsningar både internt inom stadens olika verksamheter samt externt, med andra myndigheter. Det finns en risk för motreaktioner mot de brottsbekämpande myndigheternas arbete, som kan drabba såväl förvaltningen som allmänheten.

Personer med missbruksproblem, som kommer i kontakt med förvaltningens missbruksvård, tenderar att i allt större omfattning ha en samsjuklighet. Det gäller både äldre och yngre brukare, men framförallt de yngre. För dem som inte har en diagnos kan det vara svårt att få en diagnos fastställd på grund av missbruket och utan diagnos har de inte tillgång till stöd från omsorgen om personer med funktionsnedsättning eller från socialpsykiatri. För de som har en diagnos kan det vara svårt att tillgodogöra sig insatser som erhålls genom omsorgen om personer med funktionsnedsättning eller socialpsykiatri, om personen är inne i ett aktivt missbruk. Förvaltningen har, för att bättre möta behoven hos de samsjukliga, ändrat inriktning på verksamheten vid den tidigare beroendemottagningen.

Huvuddelen av de som är aktuella inom missbruksvården saknar egen bostad och bor på någon form av korttidsboende. Många av dem har bristfällig grundutbildning, dålig förankring i både arbetsliv och i samhällslivet, saknar egen försörjning och är beroende av ekonomiskt bistånd. En viktig fråga för en stabilare livssituation för dessa personer är boendefrågan. Förvaltningen har ett omfattande arbete med försöks- och träningslägenheter och stöd kopplat till det, både för att klara av själva boende och för missbruksproblemen. Utvecklingsområden är att nå ut till fler unga med missbruksproblem och till personer från andra länder, till exempel finns det få personer från utomnordiska länder, bland missbruksvårdens brukare.

Förvaltningen kommer under 2015 att utreda frågorna om etablering av familjecentraler och om att öppna ytterligare en ungdomsmottagning. Om förvaltningen startar nya verksamheter genererar det ökade kostnader flera år framåt, avseende lokal och personal m.m.

Socialpsykiatri

Utifrån den beräknade befolkningsökningen, och den aktuella bostadsituationen i Stockholmsområdet, kommer det sannolikt bli nödvändigt att se över behovet av nya gruppboendestäder samt stödboenden, under perioden. En central fråga är förvaltningens möjligheter att få försöks- och träningslägenheter som tilldelas via bostadsförmedlingen. Efterfrågan på lägenheterna är större än tillgången och svårigheterna att få fram boenden i den omfattning som behövs är stora.

För personer som bor på Hem för vård eller boende (HVB-hem) behöver samverkan och förberedelser ske för att de ska kunna återgå till ordinärt boende.

Samverkan med landstinget behöver utvecklas, gällande fördelning av kostnader och uppföljningar vid placeringar, inom olika särskilda boendeformer. Det av landstinget uppsagda avtalet, som bland annat inkluderade en fördelning av kostnader mellan kommun och landsting, behöver ersättas med ett nytt avtal där fördelning mellan huvudmännen fastställs. Arbetet med Samordnad individuell plan (SIP) fortsätter.

Uppföljningen av egna och upphandlade verksamheter är ett viktigt utvecklingsområde.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Inom missbruksvården finns inga stora behov av nyrekrytering under de närmaste åren. Den personalgruppen har hittills haft låg personalomsättning.

Inom Individ och familjeomsorgen Barn och ungdom har det varit stor omsättning på både handläggare och enhetschefer. Under 2014 rekryterades såväl enhetschefer och avdelningschef. Det har lett till ökad stabilitet inom avdelningen och förväntas underlätta rekryteringen av handläggare.

Nyanställda handläggare inom Utredningsenheten Barn och ungdom som har kort arbetslivserfarenhet ges extra stöd av mentorer för att de ska lära sig grunderna i arbetet. Tonvikten läggs på rättssäker handläggning och dokumentation. De nyanställda har också lägre antal ärenden än sina mer erfarna kollegor. Detta i syfte att ge dem en bra introduktion i yrket och arbeta kvar i förvaltningen. En viktig del i det sociala arbetet är det relationsbyggande arbetet, att bygga upp en förtroendefull och respektfull relation mellan handläggare och brukare, som ska bära i det sociala förändringsarbetet, och i arbetsgrupperna, är mycket viktigt. Forskning visar att relationen mellan socialarbetare och brukare en av de absolut viktigaste faktorerna i ett förändringsarbete. Med stor personalomsättning uppstår inte denna relation och förutsättningarna för ett framgångsrikt socialt arbete försämras avsevärt.

Socialpsykiatri

Inom socialpsykiatri kommer flera utvecklingssatsningar att göras under perioden, bland annat utveckling av nya metoder och arbetssätt. Utveckling av anhörigstödet kommer fortsätta i samverkan med Farsta och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Stort fokus i det fortsatta värdegrundsarbetet läggs på vidareutveckling av bemötande, delaktighet och inflytande i mötet med brukarna.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Befolknings- och verksamhetsutveckling

Under perioden pågår planering för flera stora stadsutvecklingsprojekt, såsom Årstafältet, Årstastråket, Slakthusområdet och Söderstaden samt utvecklingsområden som Högdalens centrum och området kring Trollesundsvägen i Bandhagen. Dessutom har programarbetet för området kring Råbyvägen i Örby-Hagsätra konkretiserats och omfattar omkring 10 000 bostäder. Det är dock ännu oklart hur stor del av dessa som hamnar inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnds område. Ungefär 2 200 nya bostäder beräknas vara inflyttningsklara under perioden 2015-2018. Bostadsbyggandet sker i de flesta områden. På längre sikt kommer utbyggnaden av bland annat Årstafältet igång under perioden, men inflyttning sker tidigast 2019.

I stadens långsiktiga produktionsplan fram till 2030 kan omkring 25 000 nya bostäder komma att byggas i stadsdelsområdet, vilket är det mest expansiva området i planen. Den centrala stadens utvidgning fortsätter under perioden 2015-2018 med en rad stadsutvecklingsområden i närheten av innerstaden, såsom exempelvis Årstafältet, Årstastråket, Söderstaden och Slakthusområdet. Andra viktiga utvecklingsområden i stadsdelsområdet är områdena kring Trollesundsvägen i Bandhagen, tyngdpunkten Högdalen och Älvsjö-Örby samt Hagsätra. Utöver dessa pågår omkring 40 enskilda detaljplanearbeten i stadsdelsområdet samtidigt som nya markanvisningar ges.

Planeringen för projekten fortsätter under perioden och delar av dessa kommer troligtvis att gå in i genomförandeskedet. Förvaltningens uppdrag i planeringsarbetet är att säkerställa en tillgänglig, attraktiv och funktionell stadsmiljö samt tillgodose behovet av verksamhetslokaler, nya eller utvecklade/rustade parkområden och trygghets- samt miljöaspekter. Samarbetet med de tekniska förvaltningarna förväntas, på grund av den expansiva fas stadsdelsområdet är på väg in i, utökas ytterligare under den kommande treårsperioden. En ny enhet har därför bildats inom ekonomiavdelningen, för att samordna arbetet inom lokaler, stadsmiljö och samhällsplanering.

Den pågående och kommande befolkningsökningen medför ökad användning och slitage av stadsdelsområdets parker samt grönområden, vilket medför utökat behov av drift- och underhållsåtgärder.

Förvaltningen utvecklar samverkan med Trafikkontoret för att göra stadsdelsområdets parker trygga, välstädda och attraktiva samt tillgängliga för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Fokus är naturvårdande åtgärder samt reinvestering i lekparkar, parkvägar och trappor. Användningen av alternativa och hållbara metoder i arbetet fortsätter utvecklas. Förvaltningen samverkar med andra stadsdelsförvaltningar och fackförvaltningar som Idrottsförvaltningen, Miljöförvaltningen samt Kulturförvaltningen i olika frågor såsom exempelvis Årtaskogen och i parkplansarbetet.

Fullmäktiges inriktningsmål om ett klimatsmart Stockholm sätter en hög ambitionsnivå. För att uppnå denna har stadsdelnämnden även satt ambitiösa nämndmål. Till exempel ska energieffektiviserande lösningar alltid undersökas vid nybyggnation/ombyggnation, återvinningen av matavfall ska öka, inventering av förvaltningens miljökompetens, det ska finnas en handläggare med övergripande ansvar för bevakning av klimat- och miljöfrågor och andelen ekologiska livsmedel ska vara 30 % 2015 vilket är 5 procentenheter högre än kommunfullmäktiges mål. Målet för 2018 är 45 %. För att kunna genomföra de ökade ambitionerna för miljöfrågorna behöver också resurser tillföras området.

Förvaltningen ser också ett ökat behov av central styrning och samordning inom klimat- och miljöfrågor den kommande perioden. Samarbete och kompetensutbyte mellan förvaltningen samt andra stadsdelsförvaltningar och fackförvaltningar behöver också stärkas inom dessa områden.

De närmaste åren kommer förvaltningen behöva lägga resurser på att uppdatera och ajourhålla innehållet i parkdatasystemet DpMap, eftersom det idag finns brister i parkkartan för Enskede-Årsta-Vantör, samt följa upp driftsentreprenaderna.

Antalet fattiga EU-medborgare som vistas i Stockholms stad kan öka de närmaste åren. Stadens utvecklade åtgärder för målgruppen kan innebära ökade kostnader för förvaltningen. Om antalet boplatser fortsätter att öka kan det innebära ökade driftskostnader och arbetsinsatser, från förvaltningen.

Utifrån kommunfullmäktiges budget har förvaltningen fått i uppdrag att göra en förstudie som belyser medborgarkontor och olika alternativ eller kompletterande lösningar till medborgarkontor. Om kommunfullmäktige inför krav på att medborgarkontor inrättas är en förutsättning att finansieringen tryggas genom resursfördelningen till stadsdelsnämnderna.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Befolkningsutveckling

Ökningen av antalet kvinnor och män, 20-64 år, i stadsdelsområdet, beräknas till cirka 3 400 personer under fram till 2018. Förvaltningens bedömning är att andelen hushåll med ekonomiskt bistånd kommer att ligga på ca 1,6 % de närmaste åren. Det skulle innebära en ökning med 243 ärenden under 2016, 281 ärenden under 2017 och 310 ärenden under 2018.

Utifrån den planerade bebyggelsen i stadsdelsområdet, med ca 30-40 % hyresrätter, i kombination med sänkta inkomstkrav för att få kontrakt på bostad, bedömer förvaltningen den ökningen sannolik. Generellt ser förvaltningen en successiv förflyttning av ekonomiskt

svagare grupper från stadens centralare områden till ytterområdena.

Verksamhetsutveckling

Bostadsfrågan och bristen på bostäder är ett allt vanligare problem hos dem som har ekonomiskt bistånd. Speciella anställningar avsätts inom förvaltningen för att arbeta med boendefrågor. Majoriteten av dem som har ekonomiskt bistånd saknar egen bostad. De har antingen inte kvalificerat sig på bostadsmarknaden, blivit av med sitt kontrakt eller har skulder/hyresskulder och är hänvisade till andrahandsbostäder eller inneboenden. I och med den svåra bostadssituationen i Stockholmsområdet blir personer som kommer från andra länder kvar i andrahands- eller inneboenden, vilket leder till ökad trångboddhet, begränsade möjligheter till självständighet och självförsörjning, för de vuxna, samt försvårad skolgång för barnen.

Förvaltningen ser en trend med allt högre hyror för både andrahands- och inneboenden. Förvaltningens kostnader för tillfälliga boenden, hotell, vandrarhem och härbärgen, fördubblades mellan 2013 och 2014, och var under juni 2014 uppe i drygt en miljon kronor per månad, för att sedan, tack vare riktade insatser, sjunka något under den senare delen av året.

En grupp som erhåller ekonomiskt bistånd är sjukskrivna utan sjukpenningsgrundande inkomst. Många av dem har haft ekonomiskt bistånd under flera år, utan att någon utveckling skett. Den satsning som görs med att utveckla arbetsformer för att ge dessa personer rätt stöd mot egen försörjning, rehabilitering mot arbete (hel eller deltid) eller mot permanent ersättning från Försäkringskassan, börjar ge effekt. Inflödet gällande den gruppen förväntas bli ungefär såsom tidigare men på sikt bedömer förvaltningen att personerna kommer att bli självförsörjande snabbare än tidigare. Arbetssätt behöver utvecklas för att stärka den gruppen, med inriktning att på sikt kunna få insatser från Jobbtorg resurs.

Att unga inte ska fastna i ett beroende av ekonomiskt bistånd är ett viktigt utvecklingsområde. Forskning visar att det behövs relativt kort tid för en ung person att göra det. Förvaltningen arbetar med bland annat omfattande informationsinsatser till unga personer, som ansöker om ekonomiskt bistånd, för att motivera till egen försörjning.

Attraktiv arbetsgivare/personal- och kompetensförsörjning

Behovet av personal inom verksamheten bedöms ligga kvar på samma nivå som för närvarande. Den tidigare trenden med stor omsättning av personal har brutits, men det kvarstår trots det en risk för personalomsättning. För att behålla och kompetensutveckla medarbetare arbetar verksamheten med bl.a. specialisering och kompetensutveckling, utifrån intresseområden.

När nyrekryteringar görs är det viktigt att bredda kompetensen i arbetsgrupperna och att personer med mångkulturell samt etnisk kompetens anställs, så att arbetsgrupperna på ett bättre sätt motsvarar brukargruppernas sammansättning och behov.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhetsutveckling

Arbetslösheten förväntas minska de närmaste åren. Grupper som även fortsättningsvis har svårigheter att få arbete/egen försörjning är utrikes födda, personer som saknar

gymnasieutbildning, sjukskrivna och personer med funktionsnedsättning som innebär begränsad arbetsförmåga. Förvaltningen ser en trend att de som inte får arbete står allt längre från arbetsmarknaden. Bland de som är arbetslösa finns också allt oftare en ohälsa, fysiskt och/eller psykisk, som inte är känd till en början men som påverkar anställningsbarheten.

Gruppen unga 19-29 som står utanför såväl arbetsliv, studier som traineeprogram och som inte har kontakt med vare sig Arbetsförmedling, Jobbtorg, skolor eller socialtjänst är viktig att prioritera. Befintliga arbetsmarknadsinsatser har inte på ett tillfredsställande sätt nått fram till denna grupp, som riskerar att hamna utanför samhällslivet. För att nå ut till dem behövs uppsökande och motiverande arbete ute i bostadsområdena, och slussning till befintliga arbetsmarknadsinsatser. Förvaltningens satsning i Rågsved, RCC, för gruppen 18-24 år, är en satsning med inriktning mot arbete/studier. Arbetsmarknadsförvaltningen har från 2015 ett utökat uppföljande ansvar för åldersgruppen upp till 25 år. Det behöver kopplas till uppsökande arbete ute i stadsdelsområdena, för att nå ut till målgrupperna.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2016 och 2017 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2015. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2014.

Tabell 4. Budgetramar			
Anslag (mnkr)	Budget 2015	Plan 2016	Plan 2017
Kostnader	2 245,30	2 245,30	2 245,30
Drift och underhåll	2 239,80	2 239,80	2 239,80
Avskrivningar	3,8	3,8	3,8
Internräntor	1,7	1,7	1,7
Intäkter	68,7	68,7	68,7
Netto Stadsdelnämnd	2 176,60	2 176,60	2 176,60

Nettokostnaderna har ökat med 56,7 mnkr från verksamhetsplan 2014 till verksamhetsplan 2015. Ökningen beror i huvudsak på volymökning inom förskoleverksamheten och stöd och service till personer med funktionsnedsättning, arbetsmarknadsåtgärder samt individ- och familjeomsorg. Inom äldreomsorg och ekonomiskt bistånd har budgeten minskat.

Förvaltningen har en nettobudget på cirka 2,2 miljarder kronor. Om pris och löneökningarna stannar vid 2,5 % de kommande åren innebär det en kostnadsökning på ca 54 mnkr per år.

Helårsprognosen per februari visar ett sammantaget underskott för hela nämndens verksamhet om 9,9 mnkr för 2015. Underskotten återfinns inom Äldreomsorg och Individ- och familjeomsorg barn och unga. Förvaltningen arbetar intensivt med att komma till rätta med underskotten men risken är stor att dessa områden också kommer att ha ekonomiska utmaningar även kommande år. Detta får också konsekvenser för övriga verksamhetsområden då omprioriteringar mellan verksamheter kan bli nödvändiga i större utsträckning.

Sammanfattningsvis beskrivs i detta ärende behov, utmaningar och höjda ambitionsnivåer för de kommande tre åren. För att dessa ska kunna genomföras måste mer resurser tillföras verksamheten.

3.1 Drift

Förskola

Lokalkostnaderna inom förskola kommer att öka till följd av att nya lokaler hyrs in, men också på grund av fastighetsägarnas planerade renoveringar. Stimulansbidrag för utbyggnad erhålls endast då utbyggnaden innebär ett nettotillskott av avdelningar. Inom förvaltningen finns en del slitna lokaler och förskolor i paviljonger med tillfälliga bygglov. Dessa lokaler måste i vissa fall ersättas och i vissa fall evakueras samt renoveras. Detta innebär kostnader både för avveckling av de gamla lokalerna, kostnader för evakuering och ökade hyreskostnader. I dag får förvaltningarna inga extra medel för dessa kostnader utan allt måste finansieras inom förskoleschablonen. Nya lokaler, och renoverade, har en betydligt högre kostnad per kvm än befintliga äldre lokaler. Det innebär att lokalkostnadernas andel kommer att öka och att andelen för den pedagogiska verksamheten kommer att minska inom den totala budgeten för förskolan.

Att öka andelen förskollärare från dagens ca 35 % till stadens mål om 40 % till 2016 innebär en ökad kostnad om 7,5 mnkr.

Individ- och familjeomsorg och arbetsmarknadsåtgärder

Feriearbeten för ungdomar är en prioriterad verksamhet. Förvaltningen bedömer att de senaste årens satsningar på feriearbeten har varit framgångsrika. I samband med kommunstyrelsens avstämning av budgeten fördelas medel för feriearbeten till nämnderna. Önskvärt vore att alla medel för denna satsning gjordes redan i kommunfullmäktiges fördelning av budget.

Stockholm växer kraftigt. I flera av stadens fördelningsnycklar ingår variabeln befolkning i någon del. Det är av största vikt att de verksamheter där budgeten fördelas via en fördelningsnyckel kompenseras för befolkningsökning.

Äldreomsorg

Under 2015 kommer förvaltningen att återta vissa verksamheter till egen regi. Detta innebär ökade kostnader i samband med övertagandet. Någon särskild ersättning utgår inte till de nämnder som återtar verksamhet i egen regi.

Kraven på uppföljningen av verksamheter oavsett regiform har utökats, bland annat genom att verksamheterna ska följas upp mera strukturerat och i utökad omfattning. Detta leder till att uppföljningen kräver utökade resurser och kommer att göra så även under kommande planperiod.

Staden införde under 2014 ett nytt ersättningssystem för hemtjänsten inom äldreomsorgen. Den hemtjänst som bedrivs i egen regi har stora svårigheter att klara verksamheter med en ekonomi i balans. Inom beställaravdelningen har det nya systemet inneburit att kostnaderna har ökat. Gemensamt för både utförare och beställare är att det nya ersättningssystemet inneburit ökade kostnader för administration. Förvaltningen är positiv till den översyn av ersättningssystemet som har startats inom Äldreförvaltningen.

Socialpsykiatri

Återtagande av verksamhet inom socialpsykiatri till egen regi medför merkostnader i övergångsskedet. Kraven på uppföljningen av verksamheter oavsett regiform har utökats vilket leder till ökat behov av resurser och kommer att göra så även under kommande planperiod.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen ansvarar för Svedmyrabadet, som är en kommunövergripande verksamhet, KÖV, med en fast ersättning. För att kompensera för utvecklingen av KPI och AKI samt för ökade hyreskostnader beroende på investeringar i lokalerna skulle ersättningen behöva räknas upp med 0,5 miljoner kronor.

Förvaltningen planerar för utbyggnad av gruppboendestäder. Med dagens system med stimulansbidrag täcks inte kostnaderna för ny start fullt ut. Dessutom finns en skillnad mellan vad förvaltningen kan ta ut i hyra av de boende och faktisk hyra. Det finns i dagsläget inte ett utbud som motsvarar efterfrågan inom LOV, vilket innebär placeringar i boenden utanför LOV med medföljande höga kostnader som inte täcks av resursfördelningssystemet.

Andelen personer med omfattande omvårdnadsbehov som inte bedöms tillhöra personkretsen för LSS ökar, vilket innebär att förvaltningens kostnader för dessa insatser ökar.

Finansieringen sker via resursfördelningens fasta anslag som är avsett att täcka alla insatser som beviljas enligt SoL. Förvaltningen bedömer att denna ökning kommer att fortsätta även den kommande treårsperioden. En utökad budget för det fasta anslaget är därför angeläget.

Försäkringskassan avslår allt fler ansökningar om assistansersättning vilket innebär att ansökningarna om personlig assistans ökar. Detta medför också ökade kostnader, som ska täckas av det fasta anslaget.

Stadsmiljö

I Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde sker en stor del av stadens bostadsbyggande framöver vilket ökar kraven på förvaltningen att avsätta mer tid för att delta i planeringsarbetet. Då ambitionerna i stadens parkprogram är höga och även en ökande befolkning innebär ett ökat behov av underhåll av stadens parker innebär det att det kommer att krävas en ökad driftbudget kommande år.

3.2 Investeringar

Parkinvesteringar

För kommande planperiod är följande prioritering av de större parkinvesteringarna föreslagna i samråd med trafikkontoret:

Tabell 5. Föreslagna parkinvesteringsmedel (mnkr)					
Objekt	2015 och tidigare	2016	2017	2018	Senare
Triangelparken, Gamla Enskede	6,7				
Backen, Östberga	0,3	3,7	2		4
Bandängen			0,3	5	1,7
Vättersdälden	0,5	3,8	1,7		
Önskestråket och Krokarna					3
Grynkvarnsparken		0,2			5
Totalt	7,5	7,7	4	5	13,7

Se bilagor för beskrivning av projekten

Maskiner och inventarier

Interna trygghetslarm inom förvaltningens vård och omsorgsboenden är i behov av att bytas ut och förvaltningen deltar i den upphandling av larmsystem som pågår inom Äldreförvaltningen. Risk finns för att budgeten för maskiner och inventarier kommer att överskridas när larmen köps in. Om så blir fallet avser förvaltningen att begära utökad investeringsbudget.

Kapitalkostnader

Kostnaderna för avskrivningarna kommer att överskrida planerade nivåer de kommande åren till följd av införandet av komponentavskrivningar. Budgetjustering för detta har begärts och erhållits för 2015 i samband med beslut om kommunstyrelsens avstämningsärende.

4 Övriga redovisningar

Ett Stockholm som håller samman

Det är viktigt att i allt dagligt arbete ha fokus på att brukarna ska få bästa möjliga stöd, oavsett kön, religion, bakgrund och förutsättningar etc. Medvetenhet om fördomar/föreställningar och hur det begränsar oss, är grundläggande för att i förlängningen kunna bedöma vad andra människor behöver. Förvaltningen har påbörjat olika satsningar för att utveckla medvetenheten hos personalen kring dessa frågor. Diskussioner förs löpande inom verksamheterna om bland annat värderingar och demokratiskt förhållningssätt.

Utbildningar och föreläsningar genomförs om HBT/HBTQ frågor samt jämställdhet. Verksamheter har genomgått utbildningar och certifierats. Inom flera verksamheter har utbildningar genomförts, och pågår, med fokus på beslutsfattande utifrån jämställdhetsperspektiv. Det är ett långsiktigt arbete och kräver initialt stor tidsåtgång för de anställda.

Det är viktigt att ha ett generellt integrerande perspektiv levande inom alla verksamheter. Det är viktigt att till exempel nybyggnation omfattar även hyresrätter, med lägre hyror, i alla olika stadsdelsområden, och att det inte blir en fortsatt förskjutning av ekonomiskt och socialt utsatta invånare till ytterstadsområdena, med en påföljande större segregering av staden.

Förvaltningen kommer att vara en pilotförvaltning gällande genusanalys av budgeten, tillsammans med Skarpnäcks stadsdelsförvaltning och Idrotts- samt Kulturförvaltningen. Gällande arbetet framöver med könsuppdelad statistik ser förvaltningen ett behov av systematisering och att uppgifterna kan tas fram ur befintliga IT-system. Den könsuppdelade statistik som förvaltningen arbetar med bygger i huvudsak på egna brukarenkäter. Förvaltningen kommer under perioden arbeta med att utöka den könsuppdelade statistiken.

Nedan följer en redovisning av könsuppdelad statistik, som förvaltningen arbetar med från 2015:

- Andel flickor som tycker att de har inflytande och är delaktiga på fritidsgården (egen brukarenkät)
- Andel pojkar som tycker att de har inflytande och är delaktiga på fritidsgården (egen brukarenkät)
- Andel pojkar som besöker ungdomsmottagningen (statistik inom ungdomsmottagningarna)
- Andel kvinnor som tycker att stödet de fått beviljat av Enheten för utredning och öppenvård har inneburit en förändring till det bättre (egen brukarenkät)
- Andel män som tycker att stödet de fått beviljat av Enheten för utredning och öppenvård har inneburit en förändring till det bättre (egen brukarenkät)
- Andel kvinnor som fullföljer öppenvårdsbehandling (statistik inom verksamheten)
- Andel män som fullföljer öppenvårdsbehandling (statistik inom verksamheten)
- Andel kvinnor med OSA-anställning (statistik inom verksamheten)
- Andel män med OSA-anställning (statistik inom verksamheten)
- Andel kvinnor respektive män, som ansökt om äldreomsorg, som upplever att de kommer till tals och är delaktiga i utredningen om ansökan om bistånd (aktgranskning)

- Andel kvinnor respektive män, som erhåller insatser inom äldreomsorgen, som upplever att insatserna möjliggör kvarboende (egen brukarenkät)
- Andel kvinnor respektive män, som erhåller insatser inom äldreomsorgen, som är nöjda med utförandet av beviljade insatser; hemtjänst, servicehus och vård- och omsorgsboende (egen brukarenkät)
- Andel kvinnor respektive män med funktionsnedsättning som genom stöd har möjlighet att leva ett självständigt liv (egen brukarenkät)

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Inledning

Lokalförsörjningsplanen utgår från den lokalsituation som råder per den 1 mars 2015. Redovisning av förändring i lokalbeståndet gäller hela perioden 1 mars 2015 till och med 2018. Fokus ligger på beskrivning av förändringar.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskoleverksamhet

Antalet barn i åldrarna 1-5 förväntas öka med 5,3 % fram till och med 2018. I takt med att antalet bostäder inom nyproduktion, som färdigställs, kommer att öka under den kommande treårsperioden förväntas också folkmängden öka.

Tabell 2. Befolkningsprognos barn 0-5 år, Enskede-Årsta-Vantör						
Åldersgrupp	2015	2016	2017	2018	2022	% utv 2015-2018
0 år	1482	1504	1553	1581	1677	6,7%
1-5 år	6520	6560	6748	6867	7388	5,3%
Summa	8002	8064	8301	8448	9065	5,6%
Källa: Sweco						

Under perioden pågår planering för flera stora stadsutvecklingsprojekt såsom Årstafältet, Årstastråket, Slakthusområdet och andra delar av Söderstaden, Högdalens centrum samt området kring Trollesundsvägen i Bandhagen. Förberedande markarbeten på Årstafältet väntas starta 2016-2017. Även det stora stadsomvandlingsprojektet Älvsjö-Örby har nu startat och planering förväntas pågå under hela perioden.

Utifrån befolkningsprognosen, och med hänsyn till en inskrivningsgrad i förskolan om 85 %, finns det behov av ca 8 nya avdelningar i stadsdelsområdet under 2015. Under perioden 2016-2018 är bedömningen att ytterligare cirka 20 avdelningar behövs. I planeringsarbetet ses behovet av barnomsorg i ett område tillsammans med behovet i näraliggande områden.

Det finns en ökad efterfrågan av att kunna erbjuda plats i förskolan under årets alla månader, vilket ökar behovet av att kunna öppna tillfälliga avdelningar under våren, när det är som flest barn i verksamheten.

Det finns paviljonger som behöver avvecklas p.g.a. tidsbegränsade bygglov, samt förskolor med renoveringsbehov, vilket medför behov av evakueringslokaler på kort sikt. På längre sikt finns det ett behov av att planera för nya förskolor som beredskap för den prognostiserade ökningen av barn fram till 2022.

Äldreomsorg

Enligt befolkningsprognosen kommer åldersgruppen över 80 år att minska, vilket gör att behovet av vård- och omsorgsboenden och servicehus för äldre kommer att minska.

Tabell 3. Befolkningsprognos 65 år och äldre, Enskede-Årsta-Vantör

Åldersgrupp	2015	2016	2017	2018	2022	% utv 2015-2018
65-79 år	8169	8469	8839	9187	10743	12,5%
80-89 år	2915	2791	2708	2647	2690	-9,2%
90 år och äldre	1061	1045	1013	989	895	-6,8%
Summa	12145	12305	12560	12822	14328	5,6%

Källa: Sweco

I den boendeplan som utarbetats för region Östra söderort utgår förvaltningarna i analysen från att 65 % av det förväntade behovet tillgodoses av kommunala boenden i egen regi eller upphandlade på entreprenad. Övriga 35 % förväntas välja boenden upphandlade enligt LOV. Detta motsvarar ungefär fördelningen i dag mellan boenden enligt LOV och kommunala boenden.

Enligt tabellen nedan redovisar Enskede- Årsta-Vantör en överkapacitet av kommunala boenden om alla äldre skulle välja att bo kvar i stadsdelsområdet. Detta överskott upphör först mellan åren 2035 och 2040. 2019 blir överskottet 182 platser.

Tabell 6. Kapacitet kommunala boenden

EÄV	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2025	2030	2035	2040
Tillgång kommunala platser	520	520	520	520	520	520	520	520	520	520
Behov av platser	570	560	540	530	520	520	510	590	690	800
65 % av behovet	371	364	351	345	338	338	332	384	449	520
Överskott	150	156	169	176	182	182	189	137	72	0

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Utifrån prognosen väntas befolkningen i stadsdelsområdet öka under perioden, vilket också medför en ökad efterfrågan på gruppboendestäder och serviceboendestäder. Det finns en central förmedlingsgrupp av bostad som insats enligt LSS, vilket innebär att de boende kan komma från staden i sin helhet. Till den centrala förmedlingsgruppen har betydligt fler anmält intresse om gruppboendestad än tillgången, vilket tyder på att förvaltningarna måste öka sin utbyggnadstakt.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Bostadssituationen i Stockholmsområdet kännetecknas av bostadsbrist. En central fråga är förvaltningens möjligheter att få försöks- och träningslägenheter som tilldelas via bostadsförmedlingen. Efterfrågan på lägenheterna är större än tillgången och svårigheterna att få fram boenden i den omfattning som behövs är stora.

Utifrån befolkningsprognosen bedöms det sannolikt att det kan bli aktuellt med att se över behovet av nya gruppboendestäder och stödboenden inom stadsdelsområdet på längre sikt.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskoleverksamhet

Inom förvaltningens förskoleverksamhet finns 233 avdelningar fördelat på 65 kommunala förskolor samt 2 familjedaghem. Det finns också sex öppna förskolor belägna i Dalen, Högdalen, Stureby, Årsta, Rågsved och Östberga. Förskolorna är indelade i 13 förskoleområden som vart och ett leds av en förskolechef. Sammantaget är cirka 3 780 barn inskrivna i förvaltningens kommunala förskolor och 4 barn i familjedaghemmen. Bruttoytan på förskolorna är ca 44 200 kvm, vilket innebär i genomsnitt ca 11,7 kvm/barn.

Äldreomsorg

Förvaltningen har i dagsläget sex vård- och omsorgsboenden med totalt ca 520 platser och tre servicehus med ca 335 lägenheter. Av dessa drivs fyra vård- och omsorgsboenden på entreprenad och två på intraprenad. Av servicehusen drivs ett på entreprenad och två i egen regi.

Dessutom finns 203 lägenheter i privat regi fördelade inom fyra vård- och omsorgsboenden, Oasen, Finskt äldrecentrum, Mariahemmet och Årstabergshemmet.

Inom äldreomsorgen finns också en kostenhet, förebyggande verksamhet och fyra kommunala hemtjänstenheter. Ytterligare en kommunal hemtjänstenhet etableras i Rågsved-Hagsätra fr.o.m. 2015-04-01, då hemtjänst i kommunal regi hittills inte har funnits i området.

Antalet tomma lägenheter varierar över tid. För närvarande är 73 lägenheter outhyrda, varav 29 inom servicehus och 44 inom vård- och omsorgsboenden, vilket innebär en vakansgrad på ca 8,54 %, (se vidare bilaga ”Boendeplanering för äldre 2015, 2016-2017 med utblick mot 2014 - Enskede-Årsta-Vantör”).

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Inom stadsdelsområdet finns 16 boenden, varav 15 gruppboendestäder med 5-6 lägenheter per gruppboendestad och ett serviceboende med totalt 16 lägenheter. Merparten av gruppboendestäderna drivs på entreprenad, (se vidare bilaga ”Boendeplanering för personer med funktionsnedsättning år 2015, 2016 och 2017 i Enskede-Årsta-Vantör”).

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Inom stadsdelsområdet finns två gruppboendestäder, Dalen och Hagsätravägen 119 och ett stödboende på Drivhusvägen samt ca 150 försöks-, jour- och träningslägenheter. Gruppboendestäderna drivs på entreprenad.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskoleverksamhet

I den långsiktiga förskoleplaneringen, exempelvis i samband med att nya bostäder markanvisas, är förvaltningens bedömning att behov finns av ca 2 nya avdelningar per 100 nya bostäder, utöver ett eventuellt behov i befintlig bebyggelse.

För att tillgodose behovet av lokaler för förskoleverksamheten öppnas under 2015 – 2018 nya avdelningar i Årsta, Hagsätra och Enskede. Ett stort antal av dessa utgörs av att befintlig förskola ersätts av ny förskola med bättre kapacitet och högre standard. Behov finns också av

att ersätta de platser som försvann när förskolan Ädelstenen i Östberga brann ner till grunden, i november 2014.

I Enskede gård, Årsta och Stureby kommer nya förskolor att byggas i samband med att nya bostäder uppförs. Dessa förskolor är beroende av att bostadsbyggnationen genomförs under planperioden. Dessutom utreder förvaltningen att öppna ytterligare avdelningar i Årsta och Enskede gård, i anslutning till befintliga förskolor, för att möta efterfrågan där det är svårt att hitta alternativa förskolelokaler.

Förskolan på Sandfjärdsgatan 12 kommer att behöva rivas i samband med förberedande arbeten för byggnation på Årstafältet. Förvaltningen för diskussioner med Exploateringskontoret om en alternativ placering, inom den sjunde etappen på fältet. En sådan lösning ska stå klar innan rivning och förväntas kunna fungera i minst sju-åtta år.

Tabell 7. Lokalplanering tillkommande avdelningar inom förskolan 2015-2018

Område	Adress	Antal avd.	År	Kommentar
Enskedefältet	Ramviksvägen 205	6	2018	Nyproduktion
Enskede gård	Enskede Gård	4	2017	Nyproduktion
Enskede gård	Medlemsvägen	6	2017	Nyproduktion
Årsta	Hummelvägen 10	-2	2015	Rivning i samband med nyproduktion
Årsta	Hummelvägen 10	6	2016	Nyproduktion
Årsta	Svärdlångsvägen	4	2015	Paviljong, ersätter Hummelvägen 10
Årsta	Skagersvägen	4	2015	Paviljong
Årsta	Hjälmarsvägen 16	-2	2016	Paviljong med utgående bygglov
Årsta	Rämensvägen	6	2018	Nyproduktion
Årsta	Årstavägen	4	2018	Nyproduktion
Årsta	Ottsjövägen 26	-4	2016	Paviljong med utgående bygglov
Årsta	Sandfjärdsgatan 12	-5	2016	Paviljong med utgående bygglov, flyttas till ny plats inom Årstafältets sjunde etapp.
Årsta	Årstafältet, etapp VII	5	2016	Ersätter Sandfjärdsgatan 12
Årsta	Sandfjärdsgatan 39	-2	2016	Paviljong med utgående bygglov
Årsta	Valla Torg 53	-1	2016	Utgående bygglov
Årsta	Årstråket etapp 2	-4	2017	Kan behöva evakueras när grannhuset byggs
Stureby	Sågverksgatan 97	-1	2016	Paviljong med utgående bygglov
Stureby	Bjulevägen 2-8	2	2017	Nyproduktion

Tabell 7. Lokalplanering tillkommande avdelningar inom förskolan 2015-2018				
Stureby	Tussmötevägen 195	-3	2017	Utgående bygglov
Rågsved	Bjursätragatan 72	6	2016	Nyproduktion
Rågsved	Spårfinnargränd 12	-2	2016	Avveckling
Hagsätra	Kvarntorpsgränd 13-15	-3	2017	Rivning
Hagsätra	Kvarntorpsgränd 13-15	6	2018	Nyproduktion
Summa tillkommande avdelningar		30		

Äldreomsorg

Förvaltningen ser det som nödvändigt att stadsdelsnämnden under de kommande åren tar ställning till om avveckling av vård- och omsorgsboenden samt om omvandling av servicehus, till seniorboende, ska ske. Inget av förvaltningens tre servicehus uppfyller Arbetsmiljöverkets krav på hygienutrymmen. Det gör inte heller två av förvaltningens vård- och omsorgsboenden. De kommer, enligt fastighetsbolaget Micasa, inte att godkännas utifrån Arbetsmiljöverkets skärpta krav. På sikt kommer omfattande ombyggnader och större investeringar att krävas, om dessa boenden ska finnas kvar.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns i hela staden ett stort behov av bostäder för personer med funktionsnedsättning. Tidigare har ett inriktningsärende behandlats för en gruppbostad i Svedmyra. Tidpunkten för inflyttning är beräknad till årsskiftet 2015/16. Förvaltningen ser att en omvandling är möjlig av tre mindre boendeenheter inom äldreomsorgen till boende för personer under 65 år enligt LSS/SoL under planperioden. Det gäller en gruppbostad i Stureby, en i Dalen och en i Årsta.

Förvaltningen ser också att ett förändrat synsätt behövs gällande bostäder för personer med funktionsnedsättning. Istället för att bygga gruppbostäder/servicebostäder vid nybyggnation skulle ett antal lägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet kunna "öronmärkas" för målgruppen och förmedlas genom Bostad Stockholm.

Områden som ligger längre fram i tiden att bebygga är Årstastråket, Årstaältet och Bandhagen. Dessa hinner troligen inte bli färdigställda inom planperioden.

En översyn görs avseende brukares lägenheter som inte uppfyller Boverkets normer om fullvärdig bostad. I samråd med brukare och anhöriga föreslås att dessa personer erbjuds ersättningslägenheter i nybyggda gruppbostäder. Inriktningen på dessa bostäder kommer att utgå från de behov som finns hos brukarna. Det är angeläget att se över att varje brukare har rätt boendeform efter behov och personkretstillhörighet.

Förvaltningen ser tillsammans med Micasa över möjligheten att inrätta LSS-boenden i en del av nuvarande bostadsbestånd. Förvaltningen bevakar alltid att gruppbostäder byggs inom alla nybyggnadsområden.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Förvaltningen ser tillsammans med Micasa över möjligheten att inrätta SoL-boenden för personer inom socialpsykiatri i en del av nuvarande bostadsbestånd. Förvaltningen bevakar alltid att gruppboendestäder byggs inom alla nybyggnadsområden.

Förvaltningen ser kontinuerligt över möjligheten att omlokalisera och utveckla verksamheterna, bland annat för träfflokalen Valvet, som ligger i Bandhagen, där en samlokalisering med Farsta stadsdelsförvaltning undersöks.

Administrativa lokaler

På grund kapacitetsbrist och påpekande från Arbetsmiljöverket planeras en utökning av förvaltningskontoret med ny entré och reception. I samband med utökningen kommer besöksrum att flytta till entrén och en utökning av antalet till arbetsplatser blir möjlig.

5.5 Kostnadsutveckling

Hyreskostnaden för förskoleverksamheten kommer öka framöver då ett antal nya förskolor kommer öppnas i nyproducerade fastigheter.

I några förskolor uppfyller inte köken dagens krav och ombyggnader av dessa planeras, vilket kommer att medföra ökade kostnader.

Hyresnivån är för närvarande ca 66 miljoner kronor vilket motsvarar 1 403 kr/kvm. De permanenta förskolorna, som skall uppföras under perioden, är i ett så pass tidigt skede i processen att hyresofferter ännu inte lämnats av fastighetsägarna. En bedömning är att årshyran för en nyproducerad avdelning är mellan 350 000 och 500 000 kr, vilket innebär en kostnad på upp till ca 2 800 kr/kvm. Hyresvillkoren för nya förskolor varierar beroende på fastighetsägare. Med SISAB som fastighetsägare gäller villkor enligt stadens ramavtal och hyran baseras på objektets självkostnader. För privata hyresvärdar gäller marknadshyror. Något som blir allt vanligare är att förskolor inryms i bottenvåningarna i flerbostadshus, med bostadsrättsföreningar som fastighetsägare. I dessa fall får staden förvärva förskolan som bostadsrätt och det är nivån på insatsen som styr kommande hyra.

Hyresnivån för paviljonger är förhållandevis höga. Hyresnivåer kring 3 000 – 3 500 kr/kvm är förekommande. Att undvika paviljonglösningar i lokalplaneringen är önskvärt men inte alltid möjligt. Detta sammantaget med behovet av att avveckla fastigheter med tillfälliga bygglov och lokaler med lägre standard gör att förvaltningen bedömer att hyreskostnaderna kommer att öka en hel del kommande år.

Äldreomsorg

Hyresnivån är för närvarande ca 78 miljoner kronor exklusive moms. Hyresintäkterna som de boende betalar bedöms till ca 42 miljoner kronor. Det innebär att förvaltningens nettokostnader för lokaler inom äldreomsorgen är ca 36 miljoner kronor. Förvaltningen planerar att omvandla några mindre vård och omsorgsboenden till LSS/SoL-boenden varför hyreskostnader kommer minska för äldreomsorgen men istället öka för de andra verksamheterna. Kostnadsminskningen bedöms till ca 2,2 miljoner kr.

Om arbetsmiljöverkets krav på tillgänglighet i hygienutrymmen i servicehus och vård- och omsorgsboenden behöver verkställas kommer det medföra kostnadsökningar för både den enskilde hyresgästen samt för förvaltningen.

När förvaltningen återtar verksamheter till drift i egen regi innebär det ökade kostnader, i samband med övertagandet.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Hyresnivån för nya gruppboendestäder som byggs är högre än de befintliga vilket gör att hyreskostnaderna kommer öka för såväl de boende som förvaltningen i den takt som nya gruppboendestäder blir klara. Hyresutvecklingen i övrigt bedöms följa den allmänna kostnadsutvecklingen.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Hyrar för försöks och träningslägenheter har samma förutsättningar som vanliga hyresrättslägenheter. Det är svårt att bedöma hur den generella hyresutvecklingen kommer vara för bostäder över tiden, men bedömningen är att hyrorna kommer följa den allmänna kostnadsutvecklingen de närmsta åren. Lägenheterna i denna kategori ligger ofta i det äldre beståndet.

Administrativa lokaler

Förvaltningen flyttade in 2008 till förvaltningskontoret på Slakthusplan 4. Värden har begärt omförhandling av hyresnivån varför en hyreshöjning är att påräkna med början år 2016. Förhandlingen är inte avslutad varför det är svårt att kvantifiera höjningen i detta skede. Till detta kommer även kostnader för den utökade receptionsytan.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Administrativa lokaler

Förvaltningens administrativa lokaler utgörs i huvudsak av förvaltningskontoret beläget vid Slakthusplan/Globen.

I lokalen för närvarande ca 270 arbetsplatser, vilket innebär 21,1 kvm/medarbetare inklusive sammanträdesrum. Samtliga medarbetare arbetar huvudsakligen i effektiva cellkontor och större rum delas av flera personer. Hyreskostnaden är i dagsläget ca 34 000 kr/person vilket är långt under kostnaden för ett nybyggt kontor, trots att ett nybyggt kontor har färre kvm/medarbetare.

Lokalerna bedöms i huvudsak som ändamålsenliga och redan effektiva.